

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/176/2005

NADZIEJE I OBAWY ZWIĄZANE Z NOWYM SEJMEM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

Wybory i dokonane w sposób demokratyczny rozstrzygnięcie o tym, kto przez najbliższe cztery lata będzie dysponował większością w parlamencie, a zatem będzie mógł rządzić w kraju, jest zwykle dla obywateli i życia politycznego rodzajem oczyszczenia, *katharsis*, które rozładowuje emocje polityczne nagromadzone w ciągu poprzednich czterech lat. Po wyborach czas polityczny zaczyna być odliczany od początku, a nowa koalicja rządowa wchodzi w okres tzw. miodowego miesiąca władzy, kiedy ma największe społeczne przyzwolenie na rządzenie i teoretycznie może zrobić najwięcej. Jak zatem u progu rządzenia wyglądają oceny świeżo powołanego Sejmu V kadencji, jak jest on postrzegany, jakie emocje budzi jego skład i jakie oczekiwania formułują wobec niego Polacy? Jeszcze przed rozstrzygnięciami co do koalicji rządowej i decyzją o powołaniu rządu mniejszościowego, ale już po desygnowaniu premiera, zapytaliśmy Polaków o ich oczekiwania wobec nowego parlamentu¹.

ODCZUCIA POLAKÓW PO WYBORACH PARLAMENTARNYCH

Wynik tegorocznych wyborów został przyjęty przez Polaków z mieszanymi uczuciami, choć ogólnie rzecz biorąc odczucia pozytywne (nadzieja, zadowolenie, radość - 48%) nieco przeważały nad negatywnymi (obawa, rozczarowanie, niechęć - 44%) czy takimi, których wektor emocjonalny można uznać za neutralny (obojętność, zaskoczenie - 37%). Bezpośrednio po dokonaniu przez wyborców demokratycznego rozstrzygnięcia o tym, kto będzie rządził w ciągu najbliższych czterech lat, podobnie jak w przypadku wszystkich dotychczasowych wyborów najczęstszym pojawiającym się wśród Polaków uczuciem jest nadzieja - tej jesieni mówił o niej prawie co trzeci ankietowany (32%). Z zadowoleniem przyjęło wynik wyborów 12% badanych, a tylko 4% określało swoje powyborcze odczucia jako radość. Jednocześnie nadziei wyrażanej przez respondentów towarzyszy obojętność

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (185) zrealizowano w dniach od 13 do 16 października 2005 roku na liczącej 1003 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

wskazywana niewiele rzadziej (28%). Niespełna jedna czwarta Polaków (23%) przyjęła wynik wyborów z obawą, a znacznie rzadziej deklarowano rozczarowanie (12%) oraz zniechęcenie (9%). Mimo innego zwycięzcy, niż zapowiadały przedwyborcze sondaże, wynik wyborów nie okazał się dla Polaków dużą niespodzianką. Tylko co jedenasty respondent (9%) przyjął ten wynik przede wszystkim z zaskoczeniem.

Tabela 1

Z jakimi uczuciami przyjął(ęła) Pan(i) wyniki wyborów do Sejmu?*	Wskazania respondentów według terminów badań		
	1997	2001	2005
	w procentach		
Z nadzieją	38	46	32
Z obojętnością	22	25	28
Z obawą	25	15	23
Z zadowoleniem	24	24	12
Z rozczarowaniem	11	11	12
Z zaskoczeniem	16	13	9
Ze zniechęceniem	7	8	9
Z radością	8	4	4
Trudno powiedzieć	5	4	6

* Odsetki nie sumują się do stu, gdyż badani mogli wskazywać różne uczucia

Podobne pytania o emocjonalne reakcje na wynik wyborów zadawaliśmy Polakom po wszystkich wyborach parlamentarnych w III RP (w roku 1991, 1993, 1997 i 2001). W dwóch pierwszych przypadkach ankietowani mieli do wyboru nieco mniej rozbudowany wachlarz emocji². W listopadzie 1991 roku (po wyborze bardzo rozdrobnionego Sejmu I kadencji) większość ankietowanych określała swoje reakcje przede wszystkim jako obojętność (42%) oraz - rzadziej - niezadowolenie (24%); w sumie odczucia negatywne (niezadowolenie i smutek - łącznie 37% wskazań) przeszło dwukrotnie przewyższyły pozytywne (zadowolenie i radość - 14%). Również po wyborczym tryumfie SLD i PSL we wrześniu 1993 roku najczęściej wskazywaną reakcją emocjonalną na ten wynik była obojętność (38%), jednak przeciwnie niż dwa lata wcześniej była to obojętność z nieco większą domieszką odczuć pozytywnych (radość i zadowolenie - łącznie 29% wskazań) niż negatywnych (niezadowolenie i smutek - 24%).

² Do wyboru były następujące uczucia: radość, zadowolenie, obojętność, niezadowolenie, smutek.

W roku 1997, choć w pytaniu posługiwano się nieco innym niż poprzednio zestawem stanów emocjonalnych, można było zauważyć zmniejszenie liczby wskazań na obojętność jako najczęstszy typ reakcji na wynik wyborów. Można także stwierdzić, że odczucia po wyborach w 1997 roku były nieco bardziej pozytywne niż po przeprowadzanych w początkowym okresie transformacji.

Jeszcze bardziej pozytywne były odczucia Polaków po wyborach w 2001 roku. Choć nieco mniej było deklarowanej radości i nieznacznie wzrosła obojętność, rezultatowi wyborów towarzyszyło wyraźnie więcej nadziei (wzrost w porównaniu z 1997 rokiem o 8 punktów procentowych), mniejszy był także poziom obaw (spadek o 10 punktów).

Wynikom tegorocznych wyborów nie towarzyszą już tak wielkie nadzieje na przyszłość - poziom deklaracji w tym względzie jest wyraźnie mniejszy niż w 2001 roku (spadek o 14 punktów procentowych) i nieco mniejszy niż w 1997 roku (spadek o 6 punktów). W stosunku do wyników dwóch poprzednich wyborów o połowę zmniejszyła się także liczba osób deklarujących zadowolenie z wyniku wyborów (spadek o 12 punktów). Od 1997 roku obserwujemy natomiast ponowny wzrost poziomu obojętności, z jakim Polacy przyjmują wynik demokratycznego rozstrzygnięcia. Choć nie osiągnął on jeszcze poziomu z pierwszej połowy lat dziewięćdziesiątych, w ostatnich latach w każdym wyborach powiększał się o 3 punkty procentowe. W porównaniu z sytuacją sprzed czterech lat wzrosła także liczba osób deklarujących obawy (o 8 punktów) i w tym roku były one równie częstą reakcją emocjonalną jak osiem lat temu, gdy zwycięzcą wyborów okazał się AWS.

Jest zrozumiałe, że odczucia, z jakimi został przyjęty wynik wyborów, są przede wszystkim pochodną poglądów i sympatii politycznych. Odczucia pozytywne częściej towarzyszyły zwolennikom lewicy, gdy zwyciężały ugrupowania utożsamiane z tą stroną sceny politycznej (w 2001 roku), podczas gdy sympatycy prawicy (choć - co trzeba podkreślić - także reagujący na wyborczy wynik przede wszystkim z nadzieją) byli pełni obaw. Natomiast gdy w wyborczym wyścigu zwyciężały ugrupowania utożsamiane z prawicą (w 1997 roku), to zwolennicy tej opcji politycznej deklarowali nadzieję i zadowolenie, podczas gdy wśród lewicowców dominowały uczucia negatywne.

W tym roku sympatycy prawicy przyjęli wynik wyborów z nadzieją, jednak jest ich wyraźnie mniej niż 1997 roku, gdy zwyciężył AWS (różnica *in minus* 11 punktów procentowych). Jednocześnie nadziei już nie towarzyszy zadowolenie, tak jak osiem lat temu (różnica aż 28 punktów). Także deklaracje radości są rzadsze u osób o poglądach

prawicowych niż w 1997 roku (spadek o 10 punktów). Natomiast poziom obaw jest wśród zwolenników prawicy, czyli tej opcji politycznej, z którą utożsamia się zwycięska partia, zauważalnie wyższy niż przed ośmioma laty, gdy zwyciężał AWS (wzrost o 9 punktów).

Osoby o poglądach centrowych także przyjęły wynik wyborów przede wszystkim z nadzieją, choć również w ich przypadku jest ona deklarowana rzadziej niż osiem lat temu. Jednocześnie nieco rzadziej niż w 1997 roku towarzyszy im obawa, natomiast częściej - co generalnie jest charakterystyczne dla osób unikających wyraźnego politycznego samookreślenia - obojętność. Badani o poglądach lewicowych przyjęli wynik tegorocznych wyborów, w których dwa pierwsze miejsca zajęły ugrupowania dystansujące się wobec tej strony sceny politycznej, przede wszystkim z obawą (choć mniejszą niż w 1997 roku), której z jednej strony towarzyszy nadzieja (większa niż osiem lat temu), a z drugiej - obojętność (także deklarowana częściej niż wtedy, gdy zwyciężał AWS).

Tabela 2

Z jakimi uczuciami przyjął(ęła) Pan(i) wyniki wyborów do Sejmu?	Wskazania respondentów o poglądach								
	lewicowych			centrowych			prawicowych		
	1997	2001	2005	1997	2001	2005	1997	2001	2005
	w procentach								
Z radością	2	8	2	5	2	4	15	1	5
Z zadowoleniem	6	45	6	17	16	11	47	11	19
Z nadzieją	14	66	26	36	46	31	58	30	47
Z zaskoczeniem	33	10	8	20	18	10	7	13	11
Z rozczarowaniem	32	5	20	10	12	12	4	24	13
Ze zniechęceniem	13	4	15	9	7	10	4	17	5
Z obawą	45	11	36	30	23	26	12	28	21
Z obojętnością	15	14	27	30	27	33	13	24	15
Trudno powiedzieć	1	1	3	3	1	3	3	3	3

Po dwukrotnych bardzo pozytywnych reakcjach na wynik wyborów zwolenników tej strony sceny politycznej, która okazywała się zwycięzcą, obecne odczucia Polaków są dużo bardziej stonowane. Zarówno zwolennicy lewicy, jak i badani o poglądach prawicowych zawiedli się na „swoich” zwycięskich partiach, a ich wielkie nadzieje, formułowane bezpośrednio po wyborach, nie zostały spełnione. Można sądzić, że to podwójne

rozczarowanie - w wymiarze ogólnym - sprawiło, że obecnie wynik wyborów jest przyjmowany przez Polaków dużo bardziej sceptycznie. Dzisiejsze reakcje prawicowców są oparte na skromniejszych niż niegdyś nadziejach na poprawę sytuacji i niemal zupełnie pozbawione poczucia czystej radości i zadowolenia ze zwycięstwa, wielu natomiast wyraża poważne obawy o przyszłość. Z kolei lewicowcy, choć nadal pełni obaw, częściej niż osiem lat temu mają nadzieje na pozytywne zmiany. Wiąże się to zapewne ze złymi notowaniami SLD i brakiem nadziei na uzdrowienie sytuacji przez polityków reprezentujących dotychczasowy obóz rządzący. Nawet dla zwolenników lewicy sama zmiana rządzącej opcji (nawet na tę niepopieraną politycznie) stwarza możliwość poprawy sytuacji, a w związku z tym daje jakąś nadzieję na przyszłość. Podobnie motywowane nadzieje i w podobnej skali wyrażali także zwolennicy prawicy po wyborczym tryumfie SLD w 2001 roku i odsunięciu od rządu bardzo krytycznie ocenianych pod koniec kadencji polityków AWS.

Polityczne uwarunkowania różnych typów reakcji na wynik potwierdzają deklaracje elektoratów poszczególnych partii i ugrupowań politycznych. Osoby głoszące w ostatnich wyborach na zwycięski PiS przyjęły wynik wyborów z największymi nadziejami (54%), a jednocześnie z zadowoleniem (24%). Wśród sympatyków PO - partii, która zajęła drugie miejsce - najczęstszą reakcją emocjonalną również jest nadzieja, jednak po pierwsze jest ona konstatacją rzadziej niż w elektoracie PiS (42%), po drugie ma nieco inny koloryt, gdyż częściej towarzyszy jej obawa (27%) niż zadowolenie (17%). Z kolei zwolennicy LPR przyjęli wynik wyborów z nadziejami niewiele mniejszymi niż sympatycy PO (38%), ale jednocześnie relatywnie często nadziejom tym towarzyszy rozczarowanie (23%) - zapewne ze względu na wyborczy wynik tej partii. Jako nadzieje podszyte lękiem można określić reakcje emocjonalne na wynik wyborów sympatyków obu partii chłopskich. Zwolennicy PSL przyjęli wynik wyborów jednocześnie z nadzieją (32%) i obawą (27%), ale także z obojętnością (29%). Elektorat Samoobrony zareagował na wyborcze rozstrzygnięcie przede wszystkim z obawą (33%), ale także z nadzieją (29%). Przede wszystkim obawa charakteryzuje także reakcje zwolenników obu partii z lewej strony naszej sceny politycznej - SLD (48%) i SdPI (54%). Zwolennikom SLD poza obawami towarzyszy także poczucie rozczarowania (35%), natomiast wyborcy SdPI czują się ponadto zniechęceni i zubożeni (po 20%).

Tabela 3

Z jakimi uczuciami przyjął(ęła) Pan(i) wyniki wyborów do Sejmu?	Elektoraty ugrupowań politycznych							
	LPR	SdPI	PiS	SLD	PO	PSL	Samo- obrona	Niegło- sujący
	w procentach							
Z radością	0	0	9	3	4	4	6	1
Z zadowoleniem	10	4	24	8	17	4	12	8
Z nadzieją	38	17	54	21	42	32	29	24
Z zaskoczeniem	15	2	7	5	15	12	15	7
Z rozczarowaniem	23	18	5	35	19	18	18	10
Ze zniechęceniem	4	20	6	20	4	4	11	10
Z obawą	10	54	15	48	27	27	33	21
Z obojętnością	10	20	17	16	17	29	21	39
Trudno powiedzieć	11	0	4	0	0	3	3	8

OCZEKIWANIA WOBEC NOWEGO SEJMU

Ustępujący Sejm IV kadencji nie cieszył się wśród Polaków dobrą opinią. U schyłku jego działalności aż 80% ankietowanych negatywnie oceniało jego pracę, pozytywne zdanie na jej temat miało tylko 11% badanych³. Mimo bardzo złych ocen odchodzącego Sejmu Polacy nie mają dużych nadziei na to, że kolejny parlament wyłoniony w wolnych wyborach będzie jakościowo inny, niż ten, który odchodzi. Blisko dwie piąte badanych (37%) oczekuje, że nowy Sejm będzie lepszy od swego poprzednika, i niemal tyle samo (36%) jest zdania, że nie będzie się od niego różnił. Tylko 8% respondentów obawia się, że Sejm w nowym składzie będzie gorszy od poprzedniego. Co piąty ankietowany (19%) nie ma zdania w tej sprawie.

W porównaniu z ocenami z poprzednich lat widać, że obecnie dużo większy odsetek badanych jest zdania, że Sejm V kadencji nie będzie się zauważalnie różnił od Sejmu wcześniejszej kadencji. Poziom oczekiwań, że nowy parlament będzie lepszy od swego poprzednika, jest podobny po wszystkich wyborach, w których wygrywały ugrupowania z prawej strony sceny politycznej. Zarówno po wyborze rozdrobnionego parlamentu w 1991 roku i utworzeniu rządu Jana Olszewskiego, jak i po wyborczym zwycięstwie AWS w 1997 roku, a także po obecnych wyborach niespełna dwie piąte badanych podzielało

³ Por. komunikat CBOS „Oceny działalności parlamentu i prezydenta u schyłku kadencji”, wrzesień 2005.

nadzieję, że nowy parlament będzie lepszy od ustępującego. W latach gdy zwycięzcami były partie utożsamiane z lewicą (w 1993 i 2001), więcej osób miało nadzieję na lepszą jakość pracy nowego Sejmu, przy czym wyjątkowo dużo było ich cztery lata temu - niemal połowa badanych miała wówczas nadzieję, że nowy Sejm będzie lepszy od ustępującego.

W tym roku widać, że obawy Polaków o pogorszenie jakości Sejmu są po tych wyborach mniejsze niż po wyborczych zwycięstwach prawicy w poprzednich latach.

Tabela 4

Jak Pan(i) sądzi, czy nowo wybrany Sejm będzie lepszy, taki sam czy też gorszy od poprzedniego?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	X 1991	IX 1993	IX 1997	X 2001	X 2005
	w procentach				
Lepszy	37	42	38	48	37
Taki sam	23	25	22	25	36
Gorszy	15	9	15	8	8
Trudno powiedzieć	25	25	26	19	19

O tym, że Sejm V kadencji będzie lepszy od poprzedniego, w największym stopniu są przekonani wyborcy obu zwycięskich partii - PO i PiS, a także LPR - ponad połowa sympatyków każdego z tych ugrupowań sądzi, że nowy Sejm będzie lepszy od tego, który odchodzi. Najbardziej sceptyczni w tym względzie są wyborcy dwóch partii reprezentujących lewą stronę naszej sceny politycznej - SLD i SdPi. Większość z nich jest zdania, że nowy Sejm będzie taki sam lub gorszy od ustępującego.

Tabela 5

Elektoraty ugrupowań politycznych	Jak Pan(i) sądzi, czy nowo wybrany Sejm będzie lepszy, taki sam czy też gorszy od poprzedniego?			
	Lepszy	Taki sam	Gorszy	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	63	27	3	7
LPR	58	21	5	17
PiS	57	22	1	20
PSL	33	44	8	16
Samoobrona	27	42	7	25
SLD	21	28	30	21
SdPi	18	42	26	14
Niezdecydowani	42	19	5	35
Niegłosujący	25	45	9	22

Nadzieje wynikające z wyłonienia nowego Sejmu przekładają się na oczekiwania dotyczące poprawy różnych aspektów jego działalności. Co najmniej dwie piąte ankietowanych jest zdania, że w różnych wymiarach ocen nowy Sejm będzie się prezentował lepiej niż Sejm ustępujący. Uważają oni, że nowy Sejm w stosunku do swojego poprzednika będzie skuteczniej kontrolował rząd (44%), podejmował bardziej trafne decyzje (43%), działał sprawniej i skuteczniej (41%). Sądzą także, że Sejm V kadencji będzie się cieszył większym autorytetem społecznym i będzie lepiej reprezentował interesy społeczeństwa (po 40%) niż Sejm IV kadencji. W ostatnich trzech wymiarach oceny badanych są relatywnie mniej jednoznaczne. Stosunkowo spory odsetek badanych ma przeciwne zdanie na ten temat i uważa, że nowy Sejm nie będzie miał większego autorytetu społecznego niż jego poprzednik (29%), nie będzie też lepiej reprezentował interesu społecznego ani działał skuteczniej i sprawniej (po 25%). We wszystkich wymiarach około jednej trzeciej badanych nie podejmuje się sformułowania swoich oczekiwań.

Tabela 6

Czy, Pana(i) zdaniem, obecny Sejm w porównaniu z Sejmem poprzedniej kadencji będzie:	Tak			Nie			Trudno powiedzieć		
	XI 1997	X 2001	X 2005	XI 1997	X 2001	X 2005	XI 1997	X 2001	X 2005
	w procentach								
- cieszył się większym autorytetem społecznym	46	54	40	26	19	29	28	27	31
- podejmował bardziej trafne decyzje	44	56	43	21	14	23	35	30	34
- skuteczniej kontrolował rząd	47	59	44	20	15	22	33	26	34
- działał sprawniej i skuteczniej	44	57	41	21	14	25	35	29	34
- lepiej reprezentował interesy społeczeństwa	48	52	40	24	17	25	28	31	34

W porównaniu z ocenami z poprzednich lat widać, że mierzone względnie oczekiwania wobec obecnego Sejmu na starcie nie są specjalnie duże. Obecnie mniejsze niż cztery i osiem lat temu są odsetki badanych oczekujących, że w różnych wymiarach nowy Sejm będzie lepszy od poprzedniego. Dotyczy to szczególnie porównania z Sejmem IV kadencji tuż po jego powołaniu. Po wyborach w 2001 roku nadzieje na pozytywne zmiany w różnych aspektach działalności Sejmu były bardzo duże. Obecne oczekiwania są także nieco bardziej skromne niż te z 1997 roku.

Jak wykazują różne badania, Polacy dotychczas bardzo negatywnie reagowali na wszelkie spory i kłótnie polityczne, natomiast byli skłonni nagradzać swoistą „premią” poparcia te ugrupowania, które np. w rozmaitych kwestiach potrafiły się jednoczyć czy zawierać sojusze lub prezentowały się na zewnątrz jako monolit. Przynajmniej na początku III RP źle były odbierane wszelkie kłótnie i swary polityczne czy nawet zanadto żywe dyskusje, także te mające miejsce na forum parlamentu. Wydaje się, że z czasem Polacy zaczęli się przyzwyczajać do wielogłosowości demokracji parlamentarnej, nawet jeśli poziom dyskusji niekiedy nie mieścił się ramach potocznie pojmowanej debaty parlamentarnej. Niemniej jednak ocena poziomu „swarliwości” kolejnych parlamentów ciągle wydaje się ważnym wymiarem jego odbioru społecznego.

Polacy mają podzielone zdanie na temat tego, czy nowy Sejm będzie gorszy pod tym względem od poprzedniego czy też lepszy. Co czwarty ankietowany uważa, że w nowym Sejmie będzie mniej sporów i konfliktów niż w poprzednim (25%) i niemal tyle samo (24%) przewiduje, iż będzie ich więcej. Jednak najwięcej osób (35%) jest zdania, że pod tym względem Sejm V kadencji nie będzie się różnił od Sejmu IV kadencji.

Tabela 7

Czy, Pana(i) zdaniem, w nowym Sejmie będzie więcej sporów i konfliktów niż w Sejmie poprzedniej kadencji czy też mniej?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI 1997	X 2001	X 2005
	w procentach		
Więcej	46	19	24
Tyle samo	23	27	35
Mniej	20	42	25
Trudno powiedzieć	11	12	16

Z porównania ocen ankietowanych dokonywanych po poprzednich wyborach widać, że największego względnego poziomu konfliktów politycznych Polacy oczekiwali po wyborczym zwycięstwie AWS. Po wygranej SLD w 2001 roku spodziewano się z kolei wyraźnego zmniejszenia poziomu sporów i konfliktów w Sejmie. Obecne oceny - jak na najwyraźniej utrzymujące się w społeczeństwie opinie o szczególnej swarliwości prawicy - wydają się stosunkowo łagodne. Jednak trzeba zastrzec, że badanie miało miejsce przed ujawnieniem politycznego wyboru przez PiS, kiedy Polacy żyli jeszcze w przekonaniu, że po wyborach rządzić będzie koalicja PO i PiS.

O mniejszej ilości konfliktów i sporów w nowym Sejmie najsilniej są przekonani zwolennicy PiS, PO i LPR. W elektoratach tych ugrupowań przeważają osoby twierdzące, że konfliktów politycznych będzie teraz mniej niż w poprzednim Sejmie. Natomiast przekonanie, iż w nowym Sejmie będzie więcej kłótni i sporów, mają wyborcy SdPI, SLD i Samoobrony. Zwolennicy PSL najczęściej sądzą, że pod tym względem nowy Sejm nie będzie się różnił od poprzedniego.

Tabela 8

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, Pana(i) zdaniem, w nowym Sejmie będzie więcej sporów i konfliktów niż w Sejmie poprzedniej kadencji czy też mniej?			
	Więcej	Tyle samo	Mniej	Trudno powiedzieć
	w procentach			
SdPI	41	40	14	5
SLD	41	33	18	7
Samoobrona	31	35	16	18
LPR	23	21	40	16
PSL	21	45	20	14
PO	21	32	37	10
PiS	17	27	41	15
Niezdecydowani	16	33	10	42
Nie głosujący	24	39	19	17

OCENA REPREZENTATYWNOŚCI NOWEGO SEJMU

Prawie jedna czwarta Polaków (23%) uważa, że w Sejmie V kadencji w ogóle nie są reprezentowane ich poglądy. To najwyższy odsetek, odkąd zadajemy to pytanie, czyli od 1993 roku. Ponad połowa ankietowanych (52%) ma poczucie, że ich poglądy są w nowym parlamencie reprezentowane, lecz tylko przez niektórych posłów. Co ósmy respondent (13%) jest przekonany, że jego poglądy wyraża większość parlamentarzystów. W sumie dwie trzecie Polaków (65%) ma poczucie, że w Sejmie V kadencji są osoby myślące o polskich sprawach podobnie jak oni.

Pod względem poczucia reprezentatywności oceny dotyczące obecnego Sejmu są zbliżone do tych, jakie otrzymywał Sejm II kadencji (wybrany we wrześniu 1993 roku) po pierwszym roku swej działalności. Potem oceny tego Sejmu wyraźnie się poprawiły. Większe poczucie reprezentatywności nowo powołanego parlamentu mieli ankietowani po wyborach w 1997 roku (77% było zdania, że ich poglądy reprezentuje co najmniej część posłów) oraz w 2001 roku (75% sądziło, że ich sposób myślenia o polskich sprawach podzielają przynajmniej niektórzy posłowie).

Tabela 9

Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)?	Wskazania respondentów według terminów badań								
	XI 1993	XI 1994	VII 1996	VIII 1997	XI 1997	VIII 1998	XI 1999	X 2001	X 2005
	w procentach								
Tak, sądzę, że większość posłów myśli podobnie jak ja	25	13	11	10	17	9	6	18	13
Sądzę, że niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja	52	53	62	64	60	62	69	57	52
Nie, w Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja	7	17	14	11	10	14	15	12	23
Trudno powiedzieć	16	17	13	15	14	15	10	13	12

Stosunkowo największe poczucie niedoreprezentowania w parlamencie mają młodzi Polacy w wieku od 18 do 24 lat: co trzeci z nich (33%) uważa, że w Sejmie V kadencji w ogóle nie ma osób myślących o Polsce i świecie podobnie jak oni. Zbliżone poczucie braku reprezentacji mają także osoby najuboższe - o najniższych dochodach przypadających na osobę w rodzinie (35%), a także negatywnie oceniające własną sytuację materialną (30%). Wśród grup społeczno-zawodowych o nieobecności ich poglądów i sposobu myślenia wśród posłów najczęściej są przekonani robotnicy wykwalifikowani i osoby bezrobotne (po 34%), a także uczniowie i studenci (32%).

W poszczególnych elektoratach na brak reprezentacji swoich poglądów w największym stopniu uskarżają się zwolennicy SdPl - partii, która nie weszła do parlamentu. O tym, że ich przekonania podziela większość posłów w Sejmie obecnej kadencji, w największym stopniu są przekonani wyborcy zwycięskiego PiS.

Tabela 10

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)?			
	Tak, sądzę, że większość posłów myśli podobnie jak ja	Sądzę, że niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja	Nie, w Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	27	54	9	10
PSL	21	61	13	5
SLD	19	66	14	2
PO	17	66	11	5
LPR	7	88	5	0
Samobrona	8	67	8	16
SdPi	2	59	30	9
Niezdecydowani	9	41	18	33
Niegłosujący	7	44	34	15

Polacy nie mają jasno sprecyzowanej opinii, o czyje interesy przede wszystkim będą dbać posłowie w nowym Sejmie. Ponad jedna czwarta badanych (28%) jest zdania, że będą troszczyć się głównie o interesy swoich partii politycznych. Niespełna jedna czwarta (23%) uważa, że na pierwszym miejscu posłowie będą mieli swoje osobiste interesy, co szósty zaś (17%) sądzi jednak, że posłowie będą mieli na względzie przede wszystkim interesy wszystkich Polaków. Na dalszych miejscach są odpowiedzi wskazujące, że posłowie będą reprezentantami przede wszystkim interesów swoich wyborców (8%) czy mieszkańców regionów, z których zostali posłami (6%). Taki sam odsetek badanych sądzi, że przede wszystkim będą się musieli odwdzięczyć tym, którzy finansowali ich kampanię wyborczą.

W sumie zatem ponad połowa ankietowanych (51%) skłania się do opinii, że posłowie będą przede wszystkim zabiegać o własne partykularne interesy (partii lub swoje własne), w mniejszości zaś są ci, którzy sądzą, że będą mieli na względzie przede wszystkim interesy ogółu - wyborców, mieszkańców regionów, z którego zostali wybrani, lub będą starali się uwzględniać w swych działaniach interesy wszystkich Polaków (29%).

Tabela 11

Czy uważa Pan(i), że posłowie w nowym Sejmie będą reprezentować przede wszystkim:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI 1997	X 2001	X 2005
	w procentach		
- interesy swoich partii politycznych	37	24	28
- interesy swoich wyborców	11	15	8
- interesy mieszkańców regionu, z którego zostali wybrani	7	6	6
- interesy grup lub instytucji, które finansowały ich kampanię wyborczą	4	5	6
- interesy całego społeczeństwa, wszystkich Polaków	15	24	17
- własne, osobiste interesy	18	15	23
Trudno powiedzieć	8	11	13

Paradoksalnie pod względem jakości posłów ankietowani najbardziej optymistycznie postrzegali wstrząsany później aferami korupcyjnymi i kryminalnymi parlament poprzedniej kadencji. W 2001 roku aż 45% respondentów było zdania, że posłowie w swych działaniach będą mieli na względzie przede wszystkim interes ogólnospołeczny - wyborców, mieszkańców regionów, z którego zostali wybrani, lub wszystkich Polaków, a tylko 39% ankietowanych uważało, że posłowie w swych działaniach będą mieli na uwadze przede wszystkim swoje własne, prywatne interesy lub interesy partii, które ich wystawiły.

Wyniki tegorocznego sondażu wskazują, że wśród Polaków wzrosło przekonanie, iż posłowie decydują się na karierę polityczną przede wszystkim po to, aby troszczyć się o własne, osobiste interesy. Mniej osób niż po wyborach w 1997 roku, ale nieco więcej niż po wyborach w 2001 roku sądzi, że posłowie będą przede wszystkim dbać o interesy partii, dzięki której dostali się do parlamentu. Nieco mniej ankietowanych niż osiem lat temu, a szczególnie mniej niż cztery lata temu uważa, że posłowie nowego Sejmu będą się przede wszystkim kierować interesami swoich wyborców.

Opracował

Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Jak Pan(i) sądzi, czy nowo wybrany Sejm będzie lepszy, taki sam czy też gorszy od poprzedniego?

(%)

	Lepszy	Taki sam	Gorszy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	36	8	19	1003
Płeć					
Mężczyźni	38	37	7	18	442
Kobiety	36	36	8	21	501
Wiek					
18-24 lat	39	46	5	10	145
25-34	36	43	7	15	168
35-44	35	40	7	18	148
45-54	40	35	12	13	190
55-64	36	29	8	27	123
65 lat i więcej	37	25	6	33	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	33	37	7	23	353
Miasto do 20 tys.	38	37	7	18	120
20-100 tys.	36	39	7	18	180
101-500 tys.	44	30	9	17	170
501 tys. i więcej mieszk.	41	36	10	13	120
Wykształcenie					
Podstawowe	32	34	5	29	275
Zasadnicze zawodowe	39	32	8	20	241
Średnie	38	40	9	13	326
Wyższe	43	40	8	9	101
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	46	38	5	11	59
Prac. umysł. niż. szczebla	39	39	10	12	95
Pracownicy fiz.- umysł.	33	42	13	12	71
Robotnicy wykwalifikowani	30	45	7	18	75
Robotnicy niewykwalifik.	27	55	2	16	52
Rolnicy	27	41	6	25	49
Pracujący na własny rach.	52	28	15	4	25
Bierni zawodowo					
Renciści	35	30	7	27	101
Emeryci	38	27	6	28	196
Uczniowie i studenci	52	36	1	10	72
Bezrobotni	30	37	11	23	109
Gospodynie domowe i inni	46	30	13	10	40
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	39	40	9	13	141
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	36	41	6	18	70
sekt. pryw. poza rolnict.	35	46	9	9	165
prywatnym gosp. rolnym	27	35	7	32	60
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	37	42	7	14	111
301-500	44	33	8	16	170
501-900	34	37	8	21	212
901-1200	33	41	11	15	88
Powyżej 1200 zł	48	29	4	19	51
Ocena własnych war. mater.					
Złe	31	36	10	23	296
Średnie	35	38	7	20	410
Dobre	49	32	5	14	237
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	44	23	6	26	68
Raz w tygodniu	41	36	6	17	492
1-2 razy w miesiącu	39	37	6	19	164
Kilka razy w roku	29	42	11	18	179
W ogóle nie uczestniczy	25	37	11	27	99
Poglądy polityczne					
Lewica	30	37	16	18	154
Centrum	32	48	8	11	279
Prawica	59	25	3	13	265
Trudno powiedzieć	23	34	7	36	242

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, w nowym Sejmie będzie więcej sporów i konfliktów niż w Sejmie poprzedniej kadencji czy też mniej?

(%)

	Więcej	Tyle samo	Mniej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	24	35	25	16	1003
Płeć					
Mężczyźni	27	36	25	13	442
Kobiety	23	34	26	17	501
Wiek					
18-24 lat	24	38	20	18	145
25-34	25	41	25	8	168
35-44	22	36	25	17	148
45-54	32	33	26	9	190
55-64	22	31	26	20	123
65 lat i więcej	19	30	29	22	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	34	20	22	353
Miasto do 20 tys.	23	35	31	11	120
20-100 tys.	26	33	27	14	180
101-500 tys.	25	34	33	9	170
501 tys. i więcej mieszk.	26	40	23	11	120
Wykształcenie					
Podstawowe	20	29	26	24	275
Zasadnicze zawodowe	27	35	21	16	241
Średnie	27	35	28	10	326
Wyższe	20	47	26	7	101
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	19	42	37	2	59
Prac. umysł. niż. szczebla	23	38	30	9	95
Pracownicy fiz.- umysł.	31	36	20	13	71
Robotnicy wykwalifikowani	32	34	25	9	75
Robotnicy niewykwalifik.	26	37	19	18	52
Rolnicy	20	45	18	18	49
Pracujący na własny rach.	32	46	22	0	25
Bierni zawodowo					
Renciści	23	29	24	24	101
Emeryci	20	30	31	19	196
Uczniowie i studenci	23	39	20	18	72
Bezrobotni	32	30	18	19	109
Gospodynie domowe i inni	17	37	31	15	40
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	25	38	30	7	141
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	25	33	31	11	70
sekt. pryw. poza rolnict.	29	42	20	10	165
prywatnym gosp. rolnym	20	38	19	22	60
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	23	37	25	15	111
301-500	28	31	28	13	170
501-900	24	34	27	15	212
901-1200	34	28	29	9	88
Powyżej 1200 zł	16	31	43	9	51
Ocena własnych war. mater.					
Złe	26	38	19	17	296
Średnie	23	35	26	16	410
Dobre	25	31	33	11	237
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	14	30	32	24	68
Raz w tygodniu	23	35	28	15	492
1-2 razy w miesiącu	21	39	25	14	164
Kilka razy w roku	27	37	21	15	179
W ogóle nie uczestniczy	32	34	17	18	99
Poglądy polityczne					
Lewica	31	38	24	7	154
Centrum	28	38	23	11	279
Prawica	22	29	39	10	265
Trudno powiedzieć	19	36	14	32	242

Tabela 3. Czy ma Pan(i) poczucie, że w nowym Sejmie będą posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)? 1 - Tak, sądzę, że większość posłów myśli podobnie jak ja; 2 - Sądzę, że niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja; 3 - Nie, w Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	13	52	23	12	1003
Płeć					
Mężczyźni	14	52	24	10	442
Kobiety	11	53	23	13	501
Wiek					
18-24 lat	11	49	33	7	145
25-34	13	53	25	10	168
35-44	8	52	28	13	148
45-54	14	59	20	7	190
55-64	15	55	17	12	123
65 lat i więcej	14	47	17	22	169
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	52	22	15	353
Miasto do 20 tys.	21	48	22	9	120
20-100 tys.	14	50	26	10	180
101-500 tys.	10	51	27	12	170
501 tys. i więcej mieszk.	12	64	18	6	120
Wykształcenie					
Podstawowe	11	47	24	18	275
Zasadnicze zawodowe	13	48	25	13	241
Średnie	15	55	23	7	326
Wyższe	9	69	16	5	101
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	14	67	16	3	59
Prac. umysł. niż. szczebla	11	61	20	8	95
Pracownicy fiz.- umysł.	16	51	25	8	71
Robotnicy wykwalifikowani	12	44	34	9	75
Robotnicy niewykwalifik.	13	54	23	10	52
Rolnicy	7	55	25	13	49
Pracujący na własny rach.	23	77	0	0	25
Bierni zawodowo					
Renciści	12	51	21	16	101
Emeryci	14	52	16	18	196
Uczniowie i studenci	9	54	32	6	72
Bezrobotni	9	44	34	13	109
Gospodynie domowe i inni	19	35	26	20	40
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	16	57	19	7	141
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	9	56	24	11	70
sekt. pryw. poza rolnict.	14	55	25	6	165
prywatnym gosp. rolnym	7	56	22	14	60
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	13	42	35	10	111
301-500	15	53	21	12	170
501-900	12	55	21	12	212
901-1200	17	52	23	8	88
Powyżej 1200 zł	16	65	16	2	51
Ocena własnych war. mater.					
Złe	10	44	30	16	296
Średnie	11	55	23	12	410
Dobre	20	58	15	7	237
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	41	25	16	68
Raz w tygodniu	14	54	21	11	492
1-2 razy w miesiącu	11	55	22	12	164
Kilka razy w roku	10	50	31	10	179
W ogóle nie uczestniczy	10	51	22	17	99
Poglądy polityczne					
Lewica	10	66	20	4	154
Centrum	10	53	28	8	279
Prawica	22	61	11	6	265
Trudno powiedzieć	7	33	32	28	242

Tabela 4. Czy uważa Pan(i), że posłowie w nowym Sejmie będą reprezentować przede wszystkim:
 1 - interesy swoich partii politycznych; 2 - interesy swoich wyborców; 3 - interesy mieszkańców regionu,
 z którego zostali wybrani; 4 - interesy grup lub instytucji, które finansowały ich kampanię wyborczą;
 5 - interesy całego społeczeństwa, wszystkich Polaków; 6 - własne, osobiste interesy

(%)

	1	2	3	4	5	6	Inna odpowiedź	Trudno powie- dzieć	Liczba osób
Ogółem	28	8	6	6	17	23	1	12	1003
Płeć									
Mężczyźni	30	8	6	6	13	24	1	13	442
Kobiety	27	7	6	5	20	22	0	12	501
Wiek									
18-24 lat	34	7	6	5	13	25	0	10	145
25-34	35	9	6	6	16	22	0	6	168
35-44	30	8	4	6	12	26	2	12	148
45-54	31	5	7	7	21	22	0	7	190
55-64	23	10	5	5	20	22	1	13	123
65 lat i więcej	18	6	7	4	17	20	0	29	169
Miejsce zamieszkania									
Wieś	21	7	4	5	19	29	0	15	353
Miasto do 20 tys.	27	13	6	3	16	23	0	11	120
20-100 tys.	33	5	6	5	14	22	1	14	180
101-500 tys.	29	9	5	7	17	20	1	12	170
501 tys. i więcej mieszk.	45	5	11	7	15	11	0	7	120
Wykształcenie									
Podstawowe	18	8	4	5	16	24	0	24	275
Zasadnicze zawodowe	21	8	7	5	18	30	0	12	241
Średnie	38	8	5	5	18	20	1	6	326
Wyższe	44	4	9	12	10	14	1	5	101
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	53	7	5	6	16	10	0	4	59
Prac.umysł.niż.szczebla	39	4	8	10	18	15	2	4	95
Pracownicy fiz.- umysł.	37	15	3	6	11	21	0	7	71
Robotnicy wykwalifikowani	21	11	10	5	13	30	0	11	75
Robotnicy niewykwalifik.	35	5	3	0	19	25	0	13	52
Rolnicy	18	13	0	6	13	35	0	16	49
Pracujący na własny rach.	26	11	0	5	27	21	0	9	25
Bierni zawodowo									
Renciści	28	9	8	2	16	18	0	19	101
Emeryci	17	6	5	6	16	25	1	24	196
Uczniowie i studenci	43	6	6	7	17	14	0	8	72
Bezrobotni	22	4	8	7	16	35	0	9	109
Gospodynie domowe i inni	22	6	3	5	32	24	0	7	40
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	35	6	5	9	21	20	1	2	141
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	35	7	8	3	16	20	2	10	70
sekt. pryw. poza rolnict.	37	9	6	5	12	21	0	9	165
prywatnym gosp. rolnym	21	11	0	6	10	33	0	19	60
Dochody na jedną osobę									
Do 300 zł	20	6	7	4	20	32	0	12	111
301-500	29	11	5	6	17	20	0	11	170
501-900	24	8	7	7	17	23	1	14	212
901-1200	36	6	5	4	23	22	0	4	88
Powyżej 1200 zł	51	6	4	5	17	7	4	6	51
Ocena własnych war. mater.									
Złe	27	6	5	5	13	31	0	13	296
Średnie	26	8	7	7	17	21	0	15	410
Dobre	35	8	5	5	20	16	1	9	237
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	16	15	2	3	23	19	0	22	68
Raz w tygodniu	27	8	6	7	17	23	1	10	492
1-2 razy w miesiącu	24	6	5	5	19	26	0	15	164
Kilka razy w roku	33	5	5	6	16	25	1	9	179
W ogóle nie uczestniczy	39	8	6	4	8	19	0	15	99
Poglądy polityczne									
Lewica	31	2	6	11	18	26	0	6	154
Centrum	35	8	6	9	14	20	1	6	279
Prawica	29	11	8	3	23	15	0	10	265
Trudno powiedzieć	19	6	2	2	12	32	0	26	242